AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
http://ageconsearch.umn.edu
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Стручни рад

Економика пољопривреде
Број 3/2010.
УДК: 347.471:364-56

УДРУЖЕЊА И ПОВРАТАК НА ИМАЊА[1]

Х. Пејчић[2]

Резиме. У раду се истражује ангажовање једне србијанске невладине организације на решавању егзистенцијалних питања "интерно расељених лица и избеглица" које су привремено настањене на делу територије Србије. Узгред је донекле осветљено и садејство других субјеката у случају активности те организације. У оквиру ограничавајућих услова за истраживање, поред монографија, коришћени су и електронски извори података. На основу индуктивног метода је сазнаван један вид утицаја удружења на повратак изгнаника на своја имања и у њихове крајеве уопште. Учињени је предлог за могуће ангажовање.

Кључне речи: удружења, Србија, имања.

Увод

Ратна дејства на подручју Југославије у последњој деценији су донела до спонтане сеобе становништва, нарочито ка делу територије Србије где је било веће сигурности за људске животе. Након тога су се државни органи Србије ангажовали на привремено и трајно решавање положаја исељеног односно расељеног становништва. Али ангажовале су се и "невладине организације". Трајно решавање статуса пресељених лица због невоља услед насиља у ратним и поратним приликама је важно питање политике дугорочног размештаја становништва, укључујући и пољопривредног. Шта то желе да учине поједине невладине организације односно они под чијим су оне патронатом? Зар то није актуелна тема за истраживачке напоре? Ако је рад удружења јаван зар анализа њиховог рада треба да буде "табу-тема"? Ако се постоји истраживачка слобода када су у питању оваква тема, настојаћу у овом чланку да бар донекле осветлим рад једне такве домаће организације.

[1] Рад је у оквиру Пројекта 149 058 Министарства за науку Републике Србије

[2] Др Христивоје Пејчић, ред. проф., Пољопривредни факултет, Косовска Митровица

Удружење са великим циљем и помагачи

Један од субјеката који раде на решавању питања статуса прогнаних Србијанаца из југозападне Србије (Косова и Метохије) јесте Хуманитарна организација "Дивац" (ХОД). Њу је 2007. године основала Снежана Дивац и она је њен председник. Према саопштењу те организације такође је њен оснивач Владе Дивац. Значи, по свему судећи, значајну улогу у њој има њен супруг, српски кошаркаш Владе Дивац. Касније је познат и "Фонд Ана и Владе Дивац – ХОД". Директор тог фонда је Ана Koeshall. Питање личности директора је значајно са становишта српског утицаја на политику Фонда. Тај утицај је легитиман будући да су Срби претежне жртве и изгнаници [Видојевић, З, 2005, с. 202–203]. Под чијим кључним утицајем је био рад Фонда моћи ћемо бар донекле да просуђујемо касније када будемо видели ко је се све уплитао и помагао односно усмеравао рад ове организације. У даљем тексту за ову организациону творевину користићу, у складу са законом, прикладнији назив – Удружење "Дивац".

Циљ Удружења "Дивац" је "да се обезбеде финансијски, материјални и други ресурси за задовољење физичких, психичких, социјалних и других потреба избеглих, интерно расељених и незбринутих лица". Пажња Удружења "Дивац" у Србији је усмерена на лица која су прогоњена из југозападне Србије и српских земаља у којима је вођен рат деведесетих година 20. века Српски народ је изгоњен различитим истребљивачким методама, од психолошког притиска до насртајима на живот, а што је у југозападној Србији добро описано у књизи Зорана Анђелковића, Дани терора [Анђелковић, З, 2000, с. 19–263] и у другим публикацијама. Зато за њих користим реч "изгнаници" уместо речи "избеглице" и "азиланти" којима се неправедно запостављају узроци њихових невоља. У ствари, стриктно гледано, у Србији избеглице и не постоје јер је у питању унутрашња сеоба држављана у оквиру државе чије држављанство они поседују или су га поседовали у тренутку пресељавања под притиском насиља.

Након оснивања поменутог дружења Владе Дивац је још 2007. године изразио жељу да допринесе како би се збрињавањем изгнаника затворили сви смештајни објекти за изгнанике ("избеглички кампови", "колективни центри"). У овом случају реч је о помагању да се изгнаници не врате на своја имања или другде где постоје услови у југозападној Србији односно у српским земљама из којих су они изгнани него да се населе у Србију али не и у њену југозападну покрајину.

Да би се остварилe намере Удружења "Дивац" у оваквом помагању изгнаницима, осмишљен је пројекат "Можеш и ти". Према овом пројекту изгнаничка породица би добила бесповратну помоћ од 7.000 евра за куповину сеоске куће и 1.000 евра за њену поправку и доградњу. Породице укључене у

тај програм могле су да додају 3.500 евра на поменути износ. Власници домаћинства постају изгнаници, али без права да продају тако стечене куће у наредних пет година а било је и најаве да опште "неће моћи да их продају и отуђују".

Удружење "Дивац" се ангажовало и на остваривању пројекта "Подршка изласка избеглих и интерно расељених лица смештеним у колективним центрима путем обезбеђивања помоћи за достојанствена стамбена решења" у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике владе Србије и Службом Организације уједињених народа за избеглице ("Високим комесаријатом УН за избеглице – УNHCR-ом"), који је финансиран од стране тог министарства. Овај пројекат је обухватио куповину и адаптацију преко 50 сеоских домаћинства за изгнана лица која бораве у "колективним центрима".

Посебан пројекат је оствариван у сарадњи са општином Инђија, која је Удружењу "Дивац" обезбедила "донацију од 100.000 евра за куповину и адаптацију сеоских кућа за избеглице и расељене особе на територији те општине". Овде је занимљиво како је општина Инђија обезбедила страну валуту будући да су њени буџетски приходи динарски, па би неко могао да се пита чија су то средства, а тиме и чији се утицај остварује у овом случају.

Половином јануара 2009. започет је рад на пројекту "RAISE" који има за циљ пуну друштвену и економску интеграцију лица чије је стамбено питање решено кроз акцију "Можеш и ти", чиме би била заокружена идеја читавог пројекта збрињавања изгнаника.

Изгнаницима је обећано да ће моћи сами да бирају куће и да ће им у одабраним сеоским домаћинствима бити омогућено бављење пољопривредом, уз нормалне услове за живот. Најављивано је да би Удружење "Дивац" обезбедило милион и по евра за куповину напуштених сеоских имања за "сиромашне и интерно расељене са Косова". Априла 2010. године је од стране Удружења најављено "лобирање" према влади Србије а упућен је и позив исељеницима да помогну намеру збрињавања изгнаника.

У тражењу и налажењу наследника власника напуштених сеоских кућа и имања су осим Удружења "Дивац" учествовале и неке општинске власти. У томе се ангажовала на пример општина Краљево. Из ове општине се јавило преко 300 понуђача за продају сеоских кућа и имања, а с друге стране за добијање имања пријавило се више од 200 изгнаничких породица.

У објектима за смештај изгнаника Удружење "Дивац" је обавештавало изгнанике о условима за добијање новца за куповину имања. Када заинтересовани конкуришу и новац им се одобри, онда су могли да трагају и врше избор куће са имањем. Затим су стручњаци Удружења "Дивац" помагали да се намера куповине непокретности оствари у целини.

Неоспорно је да је сама породица Дивац уложила сопствена средства. Својим учешћем у материјалном помоћи и на други начин намеру Удружења "Дивац" у виду пројекта "Можеш и Ти" помагале су бројне установе, привредне и друге организације, као и бројни појединци, и то:

- Влада Републике Србије којој се руководилац Службе "Организације уједињених народа" за избеглице, Lennart Kotsalainen, захвалио на помоћи;
- министарства Владе Србије и то: Министарство рада и социјалне политике, Министарство омладине и спорта и Министарство финансија;
- Управа за изгнанике Републике Србије ("Комесаријат за избеглице");
- Фонд за избеглице северне Србије (Војводине);
- "народне канцеларије" Председника Републике Србије које су "прикупљале податке о напуштеним сеоским имањима и претендентима за њихов откуп";
- стране установе и "невладине организације": Служба Уједињених народа за избеглице, немачке, шведске, данске и друге невладине организације, као што су, Фондација Unidea, Друштво Медитерана, италијанска INTERSOS и друге;
- организације из области "индустрије свести": Телевизија Србије, Direct Media Драгана Ђиласа, часопис "Наша радња" и друге;
- општине: Кикинда (ослобађањем од пореза), Инђија, Краљево, град Нови Сад, односно њихови председници;
- предузећа и банке: Телеком Србија, Теленор Србија, АИК Банка а.д. Ниш, Апатинска пивара, Галеника, Ласта, Озринг – Звечан, Универзал Холдинг, Фриком а.д, Винарија Чока, Гранд Пром, Машинац, Вода Врњци. Гранд кафа, Делта Холдинг, Беохемија, Делта Спорт, Трудбеник а.д, JAT Airways, Invej Delta Holding, Jaffa, Strategic Point, Božen Cosmetics, Cesmecon, Coloseum –Краљево, Associaton Mediterranee, East Point Holdings, Eurobank EFG Штедионица, Fashion Company, Gemax, Marbo Product, Messer, Misid, MK Group, MPC Holding, Nelt, New Moment, Serbiancafe, Sportsadd, Sterling, Toyota Србија, Unicredit Bank Србија, Marfin банка, Univerzal Holding, Verano Motors, VIP Mobile, Fashion Company и друге;

- приватне високошколске установе: Мегатренд универзитет;
- спортисти: Владимир Радмановић, Жарко Паспаљ, Крис Вебер, Скот Полард, Предраг Даниловић, Саша Ђорђевић, Сава Милошевић, Дејан Бодирога, Зоран Савић, Пеђа Стојаковић, Чак Питерсон и други;
- корисници услуга телефонских предузећа Телеком и Теленор односно купци поштанских марака[3];
- утицајне јавне личности, политичари и државни званичници су дали пре свега моралну подршку и то: Престолонаследник Карађорђевића и принцеза Катарина, Војислав Коштуница, Борис Тадић, Драган Ђилас, Расим Љајић, калифорнијски посланик Стајнберг и други.

У пројекат "Можеш и ти" укључило се око 50.000 људи – процењено је у Удржењу "Дивац" 21. јануара 2010. Пропагандну подршку Удружењу пружила је Телевизија Србије на првом каналу, у бољем временском распореду, док с друге стране није било такве подршке ученим људима који би износили идеје за остваривање праведног и одрживог повратка изгнаника из југозападне Србије.

Средства и резултати

На основу електронских извора података добија се такође известан увид у обезбеђена средстава за намеравани подухват Удружења "Дивац". До апсолутно прецизних и сумарних података нисам могао да дођем али и цифре које следе помажу стварању бар извесне представе о појави о којој је реч.

До 03. 10. 2007. преко мрежа Телеком и Теленор је послато око 100.000 СМС порука. Укупан приход од СМС порука износио је око 10 милиона динара.[4] Држављани Србије, њих око 100.000, помогли су пројекат "Можеш и Ти" слањем СМС порука на 0626312 и 0636312 и 0646412 и 0656412.

Продајом поштанских маркица у оквиру акције "Можеш и Ти" крајем 2007. године прикупљено је 8.650.300 динара.

[3] Одштампана је доплатна поштанска марка са слоганом на хрватској латиници – "Можеш и ти" у тиражу 1 000.000 од 24. до 29. децембра 2007.

[4] http://divac.org.rs/ser/vesti/sakupljeno-100-miliona-dinara-od-sms-porukaSakupljeno 10 miliona dinara od SMS poruka

Удружење "Дивац" је, у сарадњи са Управом за изгнанике Републике Србије и Службом "Организације уједињених народа" за избеглице у оквиру подухвата „Можеш и Ти“ до 19. 08. 2008. је обезбедило 1.047.127,00 евра.

Учешће средстава Министарства рада и социјалне политике у 2008. години је износило 40 милиона динара. У појединим електронским изворима овај износ се приказује као заједничка средства овог министарства и Министарства финансија.

За остваривање пројекта "RAISE" фондација Uni credit групе Unidea одобрила је Удружењу "Дивац", средства у износу од 390.000 евра.

Владимир Радмановић, који је уплатио 100.000 долара на рачун Удружења "Дивац", највећи је појединачни помагач у остваривању подухвата" Можеш и ти".

Изгнане породице су показале интересовање претежно за приградска села, што је изненадило појединце из Удружења "Дивац" које је у 2009. години стамбено обезбедило 102 породице. Куће са имањима изгнаничке породице из југозападне Србије су добиле на подручју општина Краљево, Алексинац, Прокупље, Инђија, Смедерево, Кладово и у другим општинама. У случају општине Алексинац куће су добиле и неке циганске породице из југозападне Србије које су претходно биле смештене у Бору. Куће су највише куповане у северној Србији и "на југу Србије" како појединци називају југоисточну Србију.

Неке породице којима су обезбеђене куће добиле су око 2.000 евра помоћи да започну самостално приређивање ("бизнис"). Истраживањем нисам могао да нађем податке који би потврдили да је Удружење "Дивац" обезбедило куће и имања у југозападној Србији за изгнанике из тог дела Србије. Упутио сам писмо тој организацији за податке о размештају удомљених изгнаничких породица али нисам добио одговор. Ово Удружење је збринуло и део изгнаника из других српских земаља. Али непобитна је чињеница да је оно заједно са помагачима и туторима допринело да се део изгнаника не врати у југозападну Србију и српске земље и да се тиме смањи број Срба и других Србијанаца који су тамо живели пре изгона 1999. и 2004. године.

Осврт

Удружење "Дивац" је предузело подухват солидарности са изгнаним становништвом из југозападне Србије и српских земаља. Оно је истовремено само себи дали право утврђивања и спровођења јавне политике размештаја становништва у Србији, што је иначе надлежност њених државних органа.

Тиме се практично даје допринос смањивању српског становништва на територијама одакле је оно изгнано. Такво поступање што се тиче Срба и других Србијанаца из југозападне Србије је у супротности са Резолуцијом број 1.244 (1999) Савета безбедности на основу које главна одговорност страног "цивилног присуства" укључује "осигурање безбедног и неометаног повратка избеглица и расељених лица у њихове домове на Косову" [Јовановић, Ж, 2006, с. 281].

Државни органи и званичници Србије на различитим нивоима су дали подршку Удружењу "Дивац" у удомљењу изгнаника неврађањем у своје крајеве, што, поред осталог, значи допринос смањивању српског народа на Косову и Метохији, као и у западним српским земљама. Подршка неврађању изгнаних је уследила након престанка насиља и поред постојања слободе у појединим крајевима југозападне Србије. Чак шта више ово удружење је најавило упорност у помагању настањивања изгнаника ван својих домова и крајева.

Домаћа подршка је такође уследила и од стране привредних и непривредних организација, као и физичких лица. Истовремено подршку Удружењу "Дивац" су пружиле стране фондације и "стране невладине организације", политичари и друга физичка лица са простора западњачке али не из држава словенскоправославне цивилизације. Огроман број домаћих и страних организација, јавних личности и других појединаца је помогао стварању услова да се изгнаном српском народу помогне на начин како се он не би вратио у своје крајеве.

Служба "Организације уједињених народа" за избеглице је утицала на размештај становништва у Србији у којој, као делу Југославије, није било избеглица из других држава.

Јавни подаци о раду на планираним и извршеним пословима се односе на материјална средства и број објеката а не и на просторни размештај удомљавања изгнаника. Овим истраживањем није могло да се дође до података да је Удружење удомило изгнанике на подручју југозападне Србије одакле су они изгнани.

Овде није посебно истраживано да ли је Удружење "Дивац" самостално у свом раду. Међутим, могло би да се претпостави да је под западњачким утицајем и контролом у мери којом располаже новцем са Запада. "Сви смо ми заправо на истом послу, на истом задатку: да вама помогнемо" – рекла је изгнаницима Снежана Дивац у Матарушкој Бањи. Тиме је посведочено да Удружење "има задатак". Да ли је задатак да што мање Срба буде у југозападној Србији и српским земљама?

Колико је Удружење са помагачима допринело да се део изгнаника настани на делу Србије ван Косова и Метохије толико је помогло да се они не врате у југозападну Србију и тиме смањи број Срба и других Србијанаца који су тамо живели пре изгона 1999. и 2004. године. Таква помоћ може да подстакне даље исељавање преосталог потискиваног српског народа са своје свете земље, будући да може олако да добије кућу и имање у другим крајевима Србије.

Научна јавност и научна политика није усмерена на последице оваквог деловања. Размештај становништва није изазов за научно трагање за дугорочним одговорима у циљу стабилности Србије, а самим тим и овог дела Европе. Идеологија потчињавања кроз Западњачкоевропски савез има примат у односу на ово питање.

Предлози

Сва слава Владета Дивца потамнеће од чињења којим он у суштини, одмаже повратак српског народа у југозападну Србију и српске земље, бар у крајеве где постоји слобода. А такви крајеви у овом делу Србије и у тим земљама постоје. Велику славу оствариће породица Дивац и други који помогну да се приближно онолико прогнаних породица врати у југозападну Србију колико је из ње изгнано. Другим речима, породица Дивац за народно и државно добро, као и за славу свог имена, треба да престане да ради на одвраћању изгнаника да се врате у југозападну Србију и српске земаља из којих су изгнани подстицањем настањивања у Србији, ван Косова и Метохије. Зато је целисходно да се изменом уговора омогући продаја добивених кућа и имања уз помоћ Удружења у циљу повратка изгнаника у своје крајеве и другде у југозападну Србију и српске земље, као и стварање услова за њихово привређивање након повратка. Значи, ако жели да помогне изгнаницима Удружење треба да се приклони одговорности цивилног присуства из Резолуције Савета безбедности број 1244 за повратак расељених изгнаника уместо да одмаже том повратку. Слоган под којом ради Удружење "Дивац" – "Можеш и ти" у пракси значи "Можеш и ти да се не вратиш у свој крај". Корисније је ако се овај слоган промени тако да гласи "Можеш и ти у свој крај", што значи да се у овом смислу претходно редефинише циљ односно преусмери рад овог удружења.

Уколико би се Удружење "Дивац" одлучило да помогне враћању изгнаника у југозападну Србију и српске земље, целисходно је да поради на успостави добрих међукомшијских и међунационалних односа у југозападној Србији и српским земљама између српског народа и националних мањина, као и између православних, покатоличених и поисламљених Срба између

којих је дошло и долази до завађивања, па чак и до непотребних оружаних сукоба и проливања крви. Такви складни односи су део "европских вредности" па би Удружење "Дивац", пошто декларативно има доброчинске мотиве, могло да поради на уважавању и ширењу тих вредности. Владе Дивац би своје искуство у области "међународне сарадње" могао да искористи да стране утицајне чиниоце подстакне да делују у складу са тим вредностима и да помажу повратак српског народа на своја огњишта и у своје крајеве исто онако како су Србијанцима албанијанског порекла, Шиптарима, помогли да се врате у југозападну Србију [Пејчић, Х, Косово – зашто нема повратка на имања, 2007, с. 177].

Државни органи Србије не остварују успешну дугорочну политику ако следе деловање страних "невладиних организација" или досадашње деловање Удружења "Дивац" на размештај становништва у Србији. Напротив, они треба да се захвале овом удружењу и тим организацијама на учешће у политици просторног размештаја становништва и уплитање у надлежности владе Србије.

Исполза

1. Анђелковић, Зоран, Дани терора, Центар за мир и толеранцију и АС медиа, Београд, 2000.
2. Видојевић, Зоран, Куда води глобализација, Институт друштвених наука, Београд, 2005.
3. Јовановић, Живорад, Косовско огледало, Београдски форум за свет равноправних, Београд, 2006.
4. Митровић, Љубиша, Нови светски поредак, СКЦ, Ниш, 2000.
5. Пејчић, Христивоје, Косово – зашто нема повратка на имања, Народна библиотека, "Свети Сава", Лепосавић, 2007.
6. http://www.divac.com/ser/index.html /20. 02.2010
7. http://divac.org.rs/ser/vesti/nastavak-uspesne-saradnje-2/28/01/2009
8. http://divac.org.rs/ser/vesti/divac-lepse-nego-u-snu/12 04 2009Vlade
9. *www.standardmagazin.com/tema.php?ID=1536*

Примљено: 27.05.2010. Одобрено: 29.09.2010.

UDC: 347.471:364-56

ASSOCIATIONS AND RETURN TO THE FARMS

Hristivoje Pejčić, Ph.D.
Faculty of Agriculture, Zubin Potok, Serbia

Abstract

This paper explores the involvement of a Serbian non-government organization in solving the existential problems of "internally displaced persons and refugees" that are temporarily residing in Serbian territory. To some extent, the participation of other entities in the activities of this organization has been explained. Based on the obtained information, an analysis of this engagement has been made. Suggestions were made regarding such activities, taking into account maintenance of the previous territorial placement of the population

Key words: associations, Serbia, farms

Author's Address:

Dr Hristivoje Pejčić
Poljoprivredni fakultet
Kosovska Mitrovica
028 461 108
Srbija